

Den greske kunsten og orienten

BOKOMTALE: I alle innføringer som behandler den greske antikken i en viss detalj, anerkjenner man en 'orientaliserende periode' fra 700-tallet f.Kr. De fleste vil trolig innrømme at det på denne tiden var en utstrakt kontakt mellom det vi anerkjenner som gresk kultur og andre tradisjoner lengre øst og sør. Men selve klassifiseringen gresk/ikke-gresk bidrar kanskje til å føre oss med unødige fordommer. Ann C. Gunters bok [Greek Art and the Orient](#) minner oss om hvor lett det er å forveksle egne kategorier med naturnødvendigheter.

Av Hallvard Fossheim

Fremfor å plassere sitt metodologiske vannskille mellom grekerne og røkla, ruller hun ut et større mangfold av skiller i tid og rom, med det nyassyriske riket (934–609 f.Kr.) som fokuspunkt. Denne øvelsen gir i seg selv et forfriskende perspektiv. Den demonstrerer også hvor selvsagt det er at våre gamle grekere var gjensidig infiltrert i et mangfold av interagerende makter og kulturer.

Det nyassyriske riket utvidet kommunikasjon mellom områder som lå langt fra hverandre. På 600-tallet f.Kr. inkluderte domenet Kypros og Egypt såvel som deler av Den arabiske halvøy og Iran. Med dette perspektivet blir det greske mer provinsielt, samtidig som det blir klart i hvilken grad handel og interaksjon må ha vært utstrakt. Den assyriske krigsmaskinen må også ha bidratt til

dette; dens kampanjer inkluderte enorme forflytninger av folk og materiale, med både ønsket og uønsket kommunikasjon og utveksling som en integrert del.

Oss og dem

Forfatteren vedkjenner at noe av prosjektet er å bidra til å undergrave en del av den faglige fokuseringen på opphav og essens som Edward Saïd skildret i sin allerede kanoniserte bok *Orientalismen*.

Arkeologiske funn indikerer med all tydelighet kontakt. Bare i dagens Hellas har man funnet for eksempel rav fra Libanon, myrra fra Den arabiske halvøy, strutseegg fra Iran og steler fra assyrerkongen selv. Det forblir i mange sammenhenger et spørsmål i hvilken grad også kompetanse ble spredt ved instruksjon og assimilering, og i hvilken grad håndverkere og kunstnere var mobile mellom de forskjellige områdene. I hvert fall noen ganger var folk mer mobile enn de selv ønsket: Assyreernes maktkonsolidering inkluderte massedeportasjoner av befolkninger til områder langt fra deres tidligere hjemstavn.

Det blir også tydelig at interaksjonen den gangen ikke handlet om et 'oss' og 'dem', i hvert fall ikke hvis man med 'oss' mener grekerne. Kategoriskillet mellom Europa og Asia var ennå ikke oppfunnet.

Et mangfold av folk og kulturer entret det assyrisk instruerte spillet. Det var ikke minst på Kypros at grekernes begrensede rolle ble spilt, og Gunter argumenterer for at også de må ha fått med seg at det ikke bare var en ubestemt østlig masse de støtte på.

Dét stemmer også bra med hvordan det tydelig skilles mellom forskjellige folk øst for det greske fastlandet i Homer: ikke 'de andre', men trojanere, frygere, lykiere, fønikere, egyptere, libyere (Gunter, 52). Slik sett var de homeriske helter i samme slengen mer politisk korrekte enn flere som

i dag publiserer bøker og artikler om emnet. De gamle kom til og med til tider riktig godt overens.

Nødvendig og unødvendig pynt

Imponerende som den er, halter boken ørlite grann de få gangene det over noen linjer på moteords form reflekteres over forhold som at interaksjon konstituerte dette eller hint, eller at der er et visst forhold mellom sosial identitet og materiell kultur. Slike karakteristikk kunne ha vært fjernet uten at det ville påvirket argumentene (akkurat slik man stort sett kan fjerne adjektivet 'metafysisk' fra et argument uten at noe som helst går tapt).

I slike korte øyeblikk føler man kanskje at boken for øvrig er langt bedre enn sin egen metodologiske selvrefleksjon. Den mer konkrete historiske gjennomgangen av fagenes egne fordommer derimot, er i høyeste grad informativ, saklig og kritisk. Det samme er konkretiseringene av hvordan utvekslinger historisk kan ha funnet sted.

Boken er gjennomgående illustrert med 51 svart-hvitt-fotografier av solid kvalitet og en håndfull kart. Leseren får dermed anledning til å studere noen av de gjenstandene og poengene Gunter går gjennom i teksten. Dette forener nytte og behag, også fordi det må sies at teksten byr på såpass mange fakta at den ikke lar deg hvile hvis du ikke allerede er godt inne i perioden og problemstillingene.

Vanskelige greier

Hvorfor tar det så lang tid å fordøye, koordinere og videreutvikle disse innsiktene i de relevante fagene? Kanskje fordi så mange forskjellige ekspertiser må samhandle for å få resultater om så bredt definerte og vanskelig avgjorte anliggender som spørsmålet om kulturell påvirkning mellom historisk tynt belagte aktører.

Betydningen som kulturelle utvekslinger i denne store, ofte uklart avgrensede regionen har hatt for vestlig filosofi alene, vil de færreste våge å mene mye om.

En fyr som Martin L. West, en av dem som har sittet på tilstrekkelig bred filologisk og filosofisk kompetanse til å våge informerte hypoteser her, har muligens nettopp av den grunn hatt færre å snakke med de siste førti årene enn man skulle tro. Og problemstillingene blir ikke akkurat mindre krevende når vi også har kunsthistorie og politisk historie i den samme gryten.

Det ville være stas om Gunters bok viser seg å være del av en større bevegelse i så måte.

